

ГЛАС ВАЉЕВА

ИЗДАВАНИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
Власник у име издавачког одбора
ПЕТАР М. ТАДИЋ, апотекар
ТЕЛЕФОН БР. 22.

ПРИВРЕДНО-КУЛТУРНИ ЛИСТ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

ПРЕТПЛАТА:
за 6 месеци 25 динара; за годину 50 динара;
за иностранство 100 динара.
Одлази по тарифи. Чек. рачун бр. 53.733.

Број 44.

Главни уредник: НЕД. С. САВИЋ учитељ у пензији

Година V.

НЕШТО О КРИЗИ

Привредну кризу често пореде са болестима човечјег организма, сматрајући да је појава кризе знак нечега патолошког у економном организму друштва. Криза измиче велике невоље и патње, и ствара тако психолошко стање, у којему је свет лако склон да верује у скору крај друштвеног поретка. Очајнаје долази по готову кад су кризе дуге и болне, а оне су у толико више такве, у колико је развитак привреде на вишем ступњу.

Наука, међутим, на основу проматрања, не дели мишљење ових „очажника“. Криза није знак нечега патолошког у друштву; она је, напротив, баш знак здравља и снаге привредног организма, доказ одвећ снажног напона економног живота, као што је код деце, услед наглог раста, медицина утврдила таквом стању својствене кризе. Уосталом, наука је утврдила и то да свака криза на економном пољу, кад прође, васпоставља бољи живот, но ранији што је био, повраћајући равнотежу у економским односима друштва. Ма колико она била болна, криза је спасоносна, и жалосно би било по човечанство да кризе истревају, јер би тиме истревао и сваки напредак друштва, и човечанство би замрло за свагда на једном истом нивоу.

Додуше, овакво објашњење није баш прикладно у овим тешким тренутцима по све нас, и, кад такво објашњење не би било засновано на научним искуствима, пре би личило на неко ругање невољнику!

Појаве кризе су увек исте, и њену дијагнозу није тешко поставити. Оне се једна од друге разликују само у толико, што су једне дуже или краће, а уз то теже или лакше. Оне се јављају периодично, у извесним размацима од приближно једне деценије; њихов долазак може се очекивати сваких десет година. Но њихов тачан долазак, може се са пуном прецизношћу одредити на основу извесних предзнака. Пре свега цене продуката и свему осталом знатно скачу; појављује се необично обиље новца и кредити се лако добивају. Вредни папири, а нарочито акције, у великом скоку, јер су и профити и дивиденде у јаким порасту. Радна снага поскупљује, јер производња је потребна у врло појачаној мери. Просперитет на све стране зачуђавајуће цвета, а мало ко се сећа да баш тај необичан просперитет „не слуги на добро“ и да је он апсолутно сигурни предзнак који нам најављује скору долазак страшне немани.

У моменту, кад већ криза закуца на вретима, ови предзнаци, као неким чудом, узимају дијаметрално обрат правца, и, уместо онога „навише“, све се стрмоглави „наниже“. Цене су сурвавају; потрошња, упркос ниским ценама, место да се повећава, напротив смањује се, послови замиру. Новац постаје ређи, кредити се на све стране ускраћују. Акције на берзама се срзавају до невероватних цена, јер су и профити компромитовани. Стечајени гутају предузећа, а поготову она, која се нису знала умерити у периоду чудно симптоматичног просперитета,

који је претходно непосредно појави кризе. Производња се смањује, и велики број радника остаје без посла.

Ово су појаве и данашње кризе, и оне су пратиле и у прошлости остале кризе. Исто обележје су носиле и кризе од 1815, 1827, 1836, 1847, 1857, 1866, 1873, 1882, 1890 и 1900, па ће и у будуће исте појаве пратити кризе. Свет ће и ову кризу преболети, као и све остале што је преболео и — неће пропасти!

— Свршите се. —

Земљишне књиге и моје импресије

пише: Тихомир Ђоковић, грађевинар

— Наставак —

Старих људи готово и нема, као што на пример има готово у сваком Босанском селу стогодишњака. Све је то или помрло или погинуло у току од 1914 године. Покојни Живоко Вукосављевић, који је Живео 87 година, упамтио је много што шта и волео је да прича из старог времена и земава. Зна се да староседеоца у Грабовцу нема, као што их нема ни по осталом делу Посавине. Услед Турске најезде, која је баш беснила уз обалу Саве и Дрине, наш је народ бежао по висовима и врлетима, да се храни а крст часни брани; посавске визине постале су непродуктивни плен освајача, који су територије занемаривали и пуштали на милост и немилост корову и трњу. Од давнина у Грабовцу је постојала мала црква, саграђена од брвана, баш као она у Орашцу, код Николића кућа. Та црквица препуштена је сама себи, јер околног становништва није ни било осим куће Поповића, који су изгледа то некако и одржавали. Народ се је ту купио свега једном или два пута у години, приликом преслага, да се опет у брда разиђе. Тако је то било све до пре 160 година, када је дошла до Грабовца група калуђера, који су нарочитим ферманом од Султана испословали повластицу, да цркви и оближњој пастви служе. Околно земљиште крчили су и култивирали, а тиме и окупирали и цркви дали у својину преко 160 хектара земље. То стање било им је санкционисано и по отоманском грађанском закону (мецели), чије одредбе гласе, да је мртва земља оног, ко оживи ту земљу, а да кад најјачим гласом викне, не може га чути околни сусед. Така земља даје се у несметано поседовање и власништво под рекабом (по изумру најближих сродника, да земља остане држави — махлур и да над том земљом има врховну власт држава) само ако се цару даје царско. Са приходима од земљишта калуђери су сазидали благодејаније, које данас са неким ренерацијама служи за Грабовачку основну школу. На месту где је био манастир сазидана велика црква у византијском стилу, која тако помпезно стрши у оном гребену.

По причању бабе Живане Милутиновић — у Грабовцу пре 100 година било је свега девет фамилија и то: Поповићи, који су најстарија фамилија и из чије је куће изашло седам јеромонаха, — Матићи, Бранковићи, Синђелићи, Филимоновићи, Бабићи, Шавиновићи, Чолићи и Ми-

лутинићи. Тих девет фамилија настанило је Грабовица на три краја; доњи крај, Видимски и предел зван Брдо. Све фамилије су по причању пореклом из округа подринског (Лозница), камо су се доселили из Босне, која је у главном мантица готово целог западног краја Србије.

Данас Грабовац има 536 кућа од којих изгледа, да је по људству, имању и квалитету* земљишта најјача кућа Бранка Бранковића, изумирајући истиня Поповића Ивана и Станоја и Ђуриће Милорада и др. који имају нешто веће комплексе земљишта, али приходи су Бранка Бранковића јачи и рентабилнији.

— Наставиће се — М.

ЛИСТИЋИ

— на једнога бележника —

Благо оном ко се свугде
Сам у себе само узда;
Благо оном који може
Своје страсти да обузда,
(И рад' стиха још да додам:
И ког' жена — не зауда!).

Ж.

Задружне пољопривредне катедре—школе

— Свршетак —

4. Да организује — и подпоможе организовање угледних сеоских газдинстава по могућству у сваком селу свога реона;

5. Да држава практичне пољопривредне течајеве из свих грана пољске привреде;

6. Да ради на селекцији—одабирању домаће стоке и културних биљака;

7. Да утиче на оснивање земљорадничке задруге првенствено и кредитни;

8. Да издаје по могућству привремене часописе и да штампа и издаје бесплатно упуства о извршењу појединих сезонских радова;

9. Да приређује изложбе локалних производа;

10. Да приређује конгресе и ескурзије својих задругара;

11. Да приређује стечајеве за увођење модерних начина обрада земље и извршавању појединих радова применом нових метода рада и завођењем рационалне економије.

12. Да узима учешћа у свима другим пословима, који имају везе са пољопривредном производњом а циљ им је економски просветити напредак села и земљорадника,

Програм рада спроводиће се делом и пером и допуња аће се тачка по тачка хитно и брзо.

Чл. 2.

Средства за позовање задружне пољопривредне катедре—школе црпиће задруга и то:

1. Из позиције за просвећивање (задружног буџета);

2. Из помоћи бановинске и државне и

3. Из прихода од уписа слушаоца и почасни чланова — катедре — школе.

О трошку предња срестава водиће евиденцију задружно књиговодство а управа задруге у споразуму са директором задружне катедре доносиће одлуку о утрошку.

Рад и организовање задружне пољопривредне катедре—школа подпомогло би Министарство пољопривреде, Краљевске банске управе и Главни савез српски зем. задруга.

Ако посматрамо привредни живот са мало већег видика, видећемо у свима високо културним земљама поносито лепршање заставе земљорадничког задругарства на свима пољима културе.

Земљорадничко задругарство је дика и понос западно културних народа; Оно им служи као самбол у изградњи своје културе. То и нас треба, да руководи, да и ми наше земљорадничко задругарство усавршимо, да га подигнемо на завидну висину и да истакнемо заставу зем. задругарства на сва поља културе.

То ћемо постићи организовањем задружне пољопривредне катедре — школе, које ће остварењем постављеног задатка и програма рада подићи углед нашег земљорадничког задругарства и наше земље.

За савете ради организовања ових катедра нека ми се обраћају задругари.

Гр. Свет. Радојичић

У ДОБРИ ЧАС!

— Свршетак —

У наслову сам поздравно позив да се јавно дискутује о осветљењу.

Моја маленкост је кроз пуне 3 године остала усамљена у вајајима да грађане Ваљева општина савесније заштити од концесионара који стално даје слабо и скупо осветљење. Свакодневне су и многобројне те жалбе и никакве помоћи ни са које стране!

У мојим озимунским написима у овоме листу „Потребе Ваљева“, истицао сам потребу да општина приступи припремама да подигне своју централу за осветљење и давање погона за малу индустрију и занатство, а дотле да се савесно заступају интереси грађана и да се концесионар натера да даје онолико осветљења колико по свећама наплаћује и да с обзиром на пад цена смањи цену и његовом осветљењу тим пре што су се те његове прастаре предратне инвестиције пуно пута већ исплатиле.

Ми смо сведоци да се и у другим местима где уговори постоје са концесионаром, да се у овом добу катастрофалних срзавања цена свима производима и платежне немоћи грађана, да се кидају ти уговори и концесионари оптужују судовима по закону о сузбијању скупоће. Такав случај је био летос у Сомбору. И само један беспримеран јавашлук и несавесност ових који су позвати да штите интересе Ваљева, могли су дозволити да ми и данас плаћамо осветљење по уговору од 1924 или 1926 г. Поред баснословно високе цене коју нам намеће концесионар без скрупула шикарира и оставља утисак човека који се никога не боји већ са извесним задовољством ужива у тој својој свећоћи.

Целог лета трговачке и занатске радње плаћају без потребе осветљења а кад дође јесен и зима кад им је потребно осветљење онај сат—два, концесионар нас сваки дан држи у

мраку пола сата најмање тако да се неможе ништа радити. Концесионар се управља по сунцу. Кад зађе сунце он пушта осветлење. Кад је међутим облачно нико не види да ради на цео сат равније. Трговци изгоне муштерије које невиде какву робу купују, по канцеларијама се свет мува и тражи свеће да би довршили посао и проклињемо и општину и њеног концесионара, према коме се сувише „у рукавицама“, опходе све општинске управе и њени заступници.

Доста сам и у ранијим написима рекао о овоме фамозном осветлењу те ћу чекати да општински заступник изложи планове шта он мисли да треба учинити да Ваљево добије солидније и јевтиније осветлење, а затим шта мисле остали угледни грађани Ваљева о овом важном питању.

Миљко Кораћ

Наше „међу нама!“

Пише нам један читалац :

Ономад сам путовао из Београда трећом класом, па сам, са осталом публиком, већ био на крају стрпљива слушајући једну групу омладинаца, јака, како развија у бесконачност неке стратегијске и тактичне теорије — фусбала!

На ваљевској станици није било мога уобичајеног носача Ратка, кога сви ми у Ваљево познајемо: вршњак, отприлике, ових омладинаца које поменух, али сиромаш и бедан више гладан но сит. Сутра дан, кад сам га спазео у вароши и питао зашто није био јуче на станици, он ми одговори:

— Е, молим Вас извините, читао сам у новинама оно што пише о српским победама ка Куманову, па сам тако у читању и заборавио на воз... плакао сам... неста Србије!...

Ето о чему мисли и чиме се одушевљава млади и сиромашни носач Ратко, а чиме се загрева наша данашња школска омладина, у очекивању онога парчета хартије које ће јој озваничити „интелигенцију“ и осигурати јој, право да се баци народу на грбачу“.

Дан пијетитета спрам палих предака

У историји мора, по Вишњићу, бојанска правда рећи свој суд, а син народа који је у косовској епопеји Косовску Вечеру претворио у хришћанску Тајну Вечеру историје своје, Филип Вишњић пева како су се Турци љуто преварили ове ноћи када упадоше у Тополу, с намером да погубе Главнога. Карађорђе, у чијем су гаравом оку и грчевитом осмеху биле немирне ноћи турске господе; Карађорђе, исподивски Почетник потражи дванаест чобана, што ће рећи двајест апостола. Васноничар буне на дахије, Вишњић у исто време доводи у везу буну на дахије с елементарним појавама. И тај човек, у чијем је слепилу било зашло сунце наше средњовековне ноћи, наше империје, коју Силни Цар поведе на Цариград, да на домаку града, који ће нам столећима господарити, преда душу Саваоту; тај тајанствени Филип Вишњић, песнички вођ турских робова, који је ослепио од неутољиве жудје петвековних суморних и тмистих ноћи, да угледају једно сунце, црвено као крв косовских витезова, али и као крвава зној сиротиње раје; тај Филип Вишњић, слеп као вавилонски роб и пророк Даниел, у часу, кад је прегледао на своју генијалну визију, ухвати својом поезијом и гром, што загрме усред зиме кад му време није, и муњу часних Верига, а својим унутрашњим погледом виде сунце које се за један дан трипут хвата. И, као што Прометеј ватру поклати људима, тако историји свога сељачкога народа наш Распод дарова и гром и муњу и тохвато сунце. Грми гром буном на дахије, сева муња, али је буна и сва у сунцу нове историје наше и земље наше. Диге се раја!

Уредништву „Гласа Ваљева“

Моли се уредништво да и овом приликом укаже Дому своје познато гостопримство и уврсти у „Глас Ваљева“ у општем интересу ово обавештење.

Пошто се међу ученицима основне школе ваљевске појавило више случајева оболења од дифтерије, то је управа Дома предузела све мере за њено сузбијање прописане Правилницима о сузбијању заразних болести по школама и о заштитном цељењу против акутних заразних болести, па међу њима и цељење против ове болести, тражећи за ово одобрење родитеља или старатеља ученичких. И баш овај факат, изгледа, да је проузроковао извесне чудне гласове, бојазан, па и пометњу међу родитељима. Тако се прича, да Дом жели да изводи неке експерименте над децом, па за то тражи родитељски пристанак, да је цељење само по себи и по реакцији које изазива опасно, па Дом овим одобрењем жели да се покрије. Чак је са извесне стране сугерирано да се пристанак не да, јер, по тој сугестији, ако би се умеђу времену цељења или одмах после тога појавила код цељеног дифтерија, а пре него што се у телу створи имунитет, серум против дифтерије да у том случају неби имао дејства.

Због тога управа Дома осећа се побуђеном да да следећа обавештења:

1.) Дом овим цељењем не прави никакве експерименте. Метода је и научно и практично потпуно детаљно испитана и показала се као одлична, безопасна, без велике реакције и сигурна.

2.) Дом не тражи родитељски пристанак ради свог покрића, јер нема против чега да се покрива; но се приставак тражи зато што је горњим правилницима прописан и што Дом не може радити противно Правилницима. Цељење је обавезно само против великих богиња, колере и куге, против других болести у обичним приликама изводи се само факултативно цељење.

3.) Што се тиче сугестије, која се са извесне стране пружа да се родитељски пристанак не да, она је у опреци са чл. 4 горњег Правилника, а у стручном погледу је без вред-

ности и основа, пошто се у пракси показало, да вакцинација сама по себи не утиче ни најмање на ефикасност серума, кад се исти благовремено убризга и онда кад би се болест појавила и у међувремену вакцинације или одмах иза ње, а пре него се у њему створи имунитет.

Из канцеларије управе Дома народног здравља у Ваљево бр. 1091.

ВЕСТИ

Велика пажња

Велики пријатељ свога родног места, наше вароши Ваљева, г. Света Р. Гојевац индустр. из Београда са својом племенитом супругом г-ђом Зорком, дао је идеју за подизање дома у Ваљево за изнемогле старце и старице, па је за ту сврху послао као први камен темељац 1000 дин. У исто време место венца да одар свим сестрићу пок. Ради Б. Томићу индустр. из Београда, послао је 500 дин. на име исхране старца и старица који се налазе у општинском азилу.

Нека је велика хвала овим честитим супружницима који обилно притичу у помоћ свима потребитим установама наше вароши. Нека их Бог дуго поживи.

Содре

Синоћ је друштво пријатеља Француске приредило у својим просторијама код „Србије“ за своје чланове и пријатеље бесплатно пријатељско вече са одабраним програмом.

Хвала Јој

Г-ђа Катича, пок. Драгутина Ђукановића бив. трговца из Београда, као сваке године тако и ове сетила је се сиротних ђака ваљевске основне школе па је послала 48 метара поркета Фонду сиротних ђака овдашње школе те да овај исти поркет раздели сиротним ђацима пред ове наступајуће зимске дане.

Ово је већ небројени пут како се племенита г-ђа Катича сећа сиротне деце родног места свога покојног мужа Драгутина — те је постала велики добротвор овога фонда — на чему јој управа истог изјављује дубоку захвалност.

Помен

Данас, у недељу 30 октобра, у 10 часова пре подне одржаће се парастос покојном Драгославу—Селету Селаковићу, судији крушевачког Округног суда. Моле се другови, познаници и поштоваоци пок. Селета, да присуствују овом тужном помену.

Забавно вече Јадранске страже

Обласни одбор Јадранске страже у Ваљево приређује у суботу 5. о. м. забаву са интересантним предавањем г. Др. Миленковића „Циљ и смер Јадранске страже“ и осталим богатим програмом.

Ово је прва забава у овој сезони и за исту влада велико интересовање.

Забава је објављена плакатама, нарочитих позивница неће бити.

Фабрика кожа „Колубара“ к. д. — Ваљево

Купује:

говеће, телеће, овчије, козје и свињске коже.

Коже требају да буду здраве, неисечене и незасечене, што нарочито важи за свињске.

Цене се могу добити у стоваришту фабрике — Проте Матеје ул. 7.

1—3

НАЈЈЕВТИНИЈЕ, НАЈБОЉУ РОБУ И НАЈБРЖЕ добићете

у највећем стоваришту канцелариског материјала

»ЛА ФРАНС«

ДРАГОЉУБА С. ТЕШИЋА, Београд

Фах бр. 6

Поенкареова 32

Тел. 25-309.

Једино књижара „Ла Франс“ шаље робу бранином аероплана. Поручите и уверићете се.

Највећи избор: анзис-карата, коверата и хартије у мапама, оловке, пера, куварница, стелаж папира, папир-салфета, мастило, хартије за писање као и осталог канцелариског и школ. материјала.

Венчање

Г-да Роса кћи г-ђе Лепосаве и г. Јовише Кандића, трг. и народног посланика из Мионице и г. Драгиша Видић учитељ син г-ђе Зоре и Исаила Видића економа из Рајковића венчаће се у четвртак 3. новембра тек. год. у 7 часова изјутра у Мионичкој цркви. Честитања у цркви. Адреса и телеграм Кандић — Видић Мионица.

Учитељски збор

Учитељи среза ваљевског и подгорског одржаће свој редовни збор 3. новембра у старој основној школи у Ваљево.

Књиге и листови

Позив на претплату на једну позоришну књигу

Изашла је ових дана из штампе опсежна студија г. Боривоја Стојковића. „Историјски преглед српске позоришне критике“. Г. Стојковић је из књижевности и позоришној критици сарађивао по свима нашим бољим књижевним часописима. Ова студија је прва те врсте у нашој књижевности, а недавно је добила прву награду Њ. В. Краља. Сада је зватно допуњена и прерађена. Г. Стојковић даје подробицу естетско—филозофску класификацију, обухвата развој позоришне критике од њених зачетака па све до данас (1932 год.) и тако значи потпуно историјски окар. У студији су поменути и оцењени око 150 позоришних критичара, који су до сада били сасвим непознати или одавно заборањени. Студија даје могућности да се сваки коле образовани читалац упозна са позоришним питањима и нашом критиком. У њој има, осим тога, мноштво занимљивих података из наше позоришне прошлости. Књига се штампа у мањем броју примерака. Заинтересовани, који би желели да имају ову књигу, а налазе се изван Ваљева, треба да се обрате писцу на доњу адресу, да им је пошаље на доплату. Цена књизи је 20 дин. Писцу писати дописницом на адресу: Б. Стојковић, докторанд философије, Карађорђева ул. 17, Ваљево. Заинтересовани из Ваљева књигу могу добити у свима ваљевским књижарама.

Преглед тржишта

У току прошлих седам дана измерено је и продато на ваљевској пијаци и то: Сувих шљива 384646 кгр. по дин. 170—260; Пшенице 19002 кгр. по дин. 140—150; кукуруза 21907 кгр. по дин. 65—70; зоби 124289 кгр. по дин. 85—90; кромпира 13000 кгр. по по дин. 80—120.

Продато стоке: говеди 95 ком. свиња 115 ком. оваца 170.

О мојој слави светом Луки ове године не могу примати госте јер већу бити код куће.

Јевђа Ј. Ракић